

www.idnes.cz/kavarna

Básník Vladimír Holan, vysoce ceněný ve Španělsku. Úvahy o Murdochově aféře.

FOTO: JOSEF CHUCHMA

Muži degenerují

Rozhovor s psychologkou **JIŘINOU PREKOPOVOU** o smutných i nadějných statistikách, o neochotě německých žen mít děti, o nemístné servilitě mužů či o samotě jako důsledku individualismu a egoismu.

EVA TICHÁ, JOSEF CHUCHMA

Psycholožka Jiřina Prekopová na sebe kdysi v Německu upozornila knihou o nezvedených dětech vzešlých z liberální a nedůsledné výchovy Malý tyran; po listopadu 1989 se ta práce v češtině dočkala několika vydání. Postupně Prekopová vydala řadu knižních titulů. Náš rozhovor s ní byl veden potřebou dozvědět se, jak více než osmdesátiletá, velmi energická psychologka nahlíží na aktuální stav společnosti a světa.

Liší se současná německá generace dětí od těch dětí, s nimiž jste se setkávala v Německu vy, když jste do té země přišla?

Liší se podstatně, protože se změnila ideologie. Tehdejší malí tyraní jsou dneska rodiči – pokud nejsou natrvalo v blázninci nebo v kriminále, protože i tak někteří skončili. Když byli malými tyrany, dělali si, co chtěli; byli naprostými egoisty bez frustrační tolerance. Dneska jim kolabují manželství a jejich děti jsou zase chudáci. Tyhle děti jsou navíc většinou jedináčci, protože porodnost je v Německu někde na úrovni 1,3 dítěte na matku. A protože dnešní babičky nejsou těmi dřívějšími babičkami, neboť mají své zájmy, rády cestují a vůbec se věnují samy sobě, tak děti jsou ponechány napospas technologickým těšátkům. Sedí před počítačem. Potěšitelné je, že častěji, než by hrály počítačové hry, komunikují s virtuálními kamarády.

Kolaps manželství je opravdu důsledkem výchovy nevychovy?

Je to tak. Generace dnes dospělých dřívějších malých tyranů nebo princezen na hrášku je generací, která se nenaučila něco vydržet, obětovat se. Musí mít všechno okamžitě, a když to nedostanou, jdou od toho. Jako děti nemuseli tito dospělí doma pomáhat, protože práci v rodinách začaly zastávat stroje a zbytek nějak zajistili rodiče. Nabyli dojmu, že všechno se dá

koupit za peníze, že vše lze zajistit materiálním dostatkem. Takže se žení velmi pozdě, chtějí si užít světa, pak se jim konečně nějak podaří zplodit dítě... Když to nejde, máme tu umělé oplodnění. A pak i porod může být krásný, od toho přece máme císařský řez, manžel se zúčastní těhotenské gymnastiky, asistuje u porodu a výsledkem je krásné dítě. Jenže reálné dítě začne křičet a kopat nožičkami a rodiče jsou z toho za krátkou dobu v nerváku, začnou se starat, kde jsou nejbližší jesle, a běží k pediatrovi, ať dítěti předepíše utišující prostředky...

Jenže když tohle říkáte, nemáme pocit, že mluvíte pouze o Německu. Přece u nás je rozvodovost zhruba stejně vysoká, a přitom jí dnes dosahují i takzvané Husákovy děti, narozené v babyboomu sedmdesátých let, a tyhle děti rozhodně nebyly ponechány napospas ultraliberální výchově.

To je pravda, v Česku vidím jiné příčiny té rozvodovosti. Lidé tu naplno začali objevovat svět, chtějí se víc jen tak přátelit a nejtít do závazných vztahů. Mám tedy dojem, že tady je to přece jen trochu srdečnější než v Německu. Tam je totiž v mnoha rodinách hlad. Ale to ne proto, že by šlo o sociální případy hmotné nouze. To hovořím o běžných rodinách středního stavu, kde děti mívají hlad, protože matky nevaří, neboť to neumějí nebo vařit nechtějí. Případně strčí dítěti do ruky nějaká eura, ať si jde něco koupit. Co si asi tak koupí za jídlo, to si umíte představit... Vytrácí se obětavost pro děti. Jakmile se děti začnou přirozeně ptát A proč? A proč? – tak matky znervózní a odhánějí je.

Ještě něco bych ráda podotkla. Nevím, jestli je to u vás tak markantní jako v Německu, ale tam se rozevírají nůžky: na jedné straně jsou zanedbané, osamocené děti, na druhé straně dítko pěstovaná k vrcholovým výkonům, a tyto děti nemohou být samy sebou, protože musí plnit spoustu přání a nároků.

Jiřina Prekopová

Narodila se 14. října 1929 v Prostějově. **Vystudovala psychologii** v Olomouci (než jej z fakulty vyhodili, byl jejím učitelem i známý filozof J. L. Fischer). Po studii kvůli svým protikomunistickým názorům **nesměla v oboru pracovat**. Odešla do Sudet, kde tři roky učila na škole a po vyhazovu se tam živila prací v zemědělství. Onemocněla tyfem a téměř zemřela. Vrátila se k rodičům a pracovala v různých neperspektivních zaměstnáních. S manželem Valentinem **opustila v roce 1970 Československo**.

První místo jako psychologka dostala v Německu v diagnostickém a terapeutickém centru ve svábšském Albu. Působila rovněž na dětské klinice Olgahospital ve Stuttgartu. Propracovala **metodu pevného objetí**, původně vymyšlenou americkou psychologkou Marthou Welch pro autistické děti; Prekopová využila i poznatky etologa Niko Tinbergena, nositele Nobelovy ceny, a psychoterapeuta Berta Hellingera v oblasti rodinných systémů a konstelací.

Práce Prekopové byly přeloženy do téměř dvou desítek jazyků. Z autorčiných českých vydaných knih: **Malý tyran. Co vlastně děti potřebují** (česky poprvé 1993), **Neklidné dítě** (1994), **Když dítě nechce spát** (1997), **Prvorozené dítě. O sourozenecké pozici** (2002), **Nese mě řeka lásky. Rozhovor s Ingeborg Szöllösi a Ivanou Krausovou** (2007), **Pevné objetí. Cesta k vnitřní svobodě** (2009). (jch)

► A jaké jsou tedy podle vás děti někdejších malých tyranů?

Často jsou hyperaktivní. Výskyt hyperaktivity nebývá tak častý jako dnes. Jednou z příčin nárůstu je to, že děti nedostávají jasně odpovědi: Žádné biblické ano ano, ne ne. Rodiče často nejsou ani ryba, ani rak. Ztrácí se jednoznačnost.

Jak nahlížíte na svět, v němž je a bude tolik jedináčků jako nikdy v historii? To se přece netýká jen západní Evropy, nýbrž i například Číny...

Takové národy degenerují a zanikají, jde to od dvou k jedné. V Německu Němci vymírají, Turků utěšeně přibývá a konečně se jim podaří to, co se jim nikdy nepodařilo při nájezdách, totiž zničit německou říši... Mezi Němci je víc pohřbů než svateb. A znám statistiku, která tvrdí, že sedmdesát procent dnešních německých žen v produktivním věku nechce dítě.

Tomu číslu nevěříme. Vy ano?

Docela ano s ohledem na to, že když se podívám kolem sebe, i ve vlastním příbuzenstvu vidím, kolik žen nechce děti.

Jde to rychle

Ještě před pár lety bylo v Německu nemyslitelné, aby homosexuální rodiny adoptovaly děti, ale nyní je to běžná praxe.

Děje se něco s biologickou podstatou člověka? Nebo je to důsledek sociálních a společenských tlaků?

Toť otázka! Skutečností je, že mužské potence ubývá, mužští vůbec nějak zanikají. A úbytek samců je vždy znakem degenerace daného druhu.

Co se to stalo se ženami, že historicky asi nebývale vysoké procento z nich nechce mít děti?

Realizují se v povoláních a chtějí žít jako samostatné bytosti. Odmítají být jen ženami v domácnosti.

Ale to přece není nic nového. A zatím se to vždy nějak dařilo skloubit.

To však mluvíte o zdatných ženách, které stihly oboje. Myslím, že hlavní příčinou stavu, o němž tu mluvíme, je nechuť k něčemu, co se musí. Když se dítě narodí, tak pak je člověk prostě musí brát na vědomí, musí se mu podřizovat, musí se starat. Dnešní ženy často chtějí dělat jen to, na co mají chuť. Navíc mužská role v rodinách ustupuje. Muži dneska bývají v manželstvech daleko servilnější, než bývali jejich předchůdci. Přibývá mužů, kteří dělají domácí práce, dokonce chtějí být mužem v domácnosti, ať peníze vydělává žena.

Přijde vám to v nepořádku?

Jo. U malých dětí má být především mamin-

ka. Matky mají vůči dítěti více empatie, což je dáno už tím, že plod nosí v břiše. Kdežto muž, aby věděl, co v takové situaci dělat, tak se musí podívat do Googlu. Jenže aby matka mateřstvím neztratila kvalifikaci, tak není výjimkou, že kojí dítě a přitom pracuje na počítači. Tím je narušena ta základní intimita, kterou kvalitní kojení přináší. Také mám dojem, že je čím dál více lesbických a gay vztahů. Například mám osobní zkušenost s dvěma ženami, které byly vdané a měly děti a uchovaly si ke mně důvěru. Přišli za mnou a sdělily mi: Máme pro vás novinku. Jsme lesbické. Rozumíme si spolu víc než s muži a víme, co nám dělá dobře, naši muži se o to ani nesnažili. Víc rozkoše jim udělá druhá žena. Je to vlastně taková onanie ve dvou. A je v tom samozřejmě i egocentrismus.

Nicméně dosavadní studie vesměs říkají, že když dítě vyrůstá s dvěma lidmi stejného pohlaví, že to tak nevedí. Souhlasíte?

Ne. Kluk potřebuje tátu, holka potřebuje mámu, zejména v určité fázi. Sice dítě potkáva doma chybějící pohlaví na veřejnosti, ale chybí mu zkušenost soužití.

Zní dost smutně, co tady říkáte. Vidíte někde naději?

Řeknu vám o jiném výzkumu v Německu, byl proveden na velmi reprezentativním vzorku mladých lidí do osmnácti let. Jako své největší životní přání uvedli pevný vztah lásky, přes šedesát procent z nich chce mít jedno až dvě děti. To přece nezní beznadějně. Touha po lásce ještě nevymřela. Ale jsou velmi zklamání, když to krachne.

Jak nahlížíte na asistovanou reprodukci?

Jako na děsivě úžasnou skutečnost. Neuvěřitelně rychle si zvykáme na náhrady. Ještě před pár lety bylo v Německu nemyslitelné, aby homosexuální rodiny adoptovaly děti, ale nyní je to běžná praxe. Měřítka humanismu klesají.

Nejsem si jistý. Vždyť svět, který byl před tím současným, přinesl například druhou světovou válku včetně holokaustu. A to byl nějaký lepší svět?!

Ale ano, souhlasím s vámi. Ten předchozí svět měl jiné klady a jiné zápory, sama bych v něm už nechtěla žít. Ale já nechci žít ani v tomhle světě. Mým ideálem je jakési puzzle z různých epoch. Například v mém ideálním světě musí být naděje, že krize zvládneme. Musí v něm být i bezpodmínečná láska: tedy milovat druhého takového, jaký je, ujištění, že tě budu milovat, myšleno dítě, i když mě strašlivě zlobíš. Tedy obnovit to, co nám jako lidem bylo dáno, a vědět, proč nám to bylo dáno – a podle toho se chovat. V mém světě by se měl obnovit pořádek i tak, že otec s matkou jsou vždy na prvním místě a teprve pak jsou v rodině děti, a ne že ložnice rodičů okupují, jak se to mnohdy dneska děje, děti se svými nároky. A z manželské postele tak učiní hrobaček manželství.

Cítíte, že tenhle dnešní svět je ještě v něm i váš svět, nebo už je to svět, který se s vámi zcela míjí?

Je to sice svět ohrožený, ale pořád ještě

VYVZTEKAT SI TO

Dnešní děti často mají podle Jiřiny Prekopové nízký práh frustrace – jakmile se jim něčeho nedostává, začnou si to všemi možnými prostředky vynucovat; ILLUSTRACNÍ FOTO: PROFIMEDIA.CZ

i můj. A vidím svoji úlohu v tom, abych svými silami, které mi zbývají, přispěla k humanizaci lidí. Víte, nedávno jsem slyšela mluvit německého filozofa Sloterdijka, když hovořil o tom, že jsme taková pěnová společnost. Například půl planety napře svoji pozornost na fotbalové mistrovství světa a fandí; pak třeba umírá papež, tak se stamiliony lidí soustředí na Svatopetrské náměstí a zpíváme si. A Sloterdijk poznamenal: To jsou takové pěny na vodě, jichž si všimáme jen do té doby, než komunikační prostředky soustředí pozornost na nějakou další událost. Ale vlastně tohle čekání na další velkou pěnu nedává moc smysl, protože jde hlavně o to, všechno si to užít, a co se nám nelíbí, to vyhodíme na smetišťe doslova nebo obrazně. Staré se hladce nahradí novým, a tím svět jen drobíme. Ostatně takhle rozdrobení jsme i v rodinách. Když se už navzájem sobě jaksi nezdáme, tak od sebe odejdeme. Dříve lidi leccaké nepohodlí vydrželi a překousli.

Ale za jakou cenu?!

A jakou cenu platíme za to, co máme dnes? Myslíte, že malou? Minimálně jsme mnohem víc sami, než byli naši předkové.

Jak nahlížíte na to, že se uměle nechávají oplodnit čím dál starší ženy?

Vidím za tím egocentrismus takové ženy a její ztrátu empatie pro potřeby dítěte. Dítě potřebuje mladou matku, nikoliv stařenku. A taky dítě potřebuje tatínka. A kdepak je ten tatínek, když semeno se vezme z nějaké databanky? A taky dítě potřebuje věkově přiměřeného sourozence. A kdepak jsou u dětí starých matek sourozenci? Kromě toho je u bab, které se stýj co stýj rozhodnou porodit dítě, touha být věčně mladé a je to zároveň příznak, že ty ženy nejsou schopny naplno projít nutnou krizí stárnutí.

Určila byste zákonem věkovou hranici žen, do níž mohou zdravotnické firmy nabízet služby umělého oplodnění?

Víte, já jsem obecně proti umělému

oplození. Respektuji to jen v případě, kdy pár v produktivním a přirozeně plodném věku nemůže počít dítě například proto, že muž má slabé spermie. Když je tedy známa matka a je znám i otec, tak proti nejsem. Ale když semeno prodá třeba nějaký student, protože potřebuje na pivo, a jeho semeno je pak použito k oplodnění jakési postarší ženy, tak jsem proti jednoznačně. Takhle zploděné dítě se fakt svého nepřírozeného početí beztakové díve nebo později dozví a bude z toho mít zmatek, který zase bude předávat dál. Když žena dítě nemá, je to osud, a tak je k tomu třeba přistupovat. Já taky nemám děti.

Považujete za handicap, že nemáte děti?

Rozhodně. To byla pro mě největší životní krize, když jsem si uvědomila, že nebudu moci mít děti.

Proč jste je nemohla mít?

Jeden z důvodů byl, že můj manžel byl radioaktivně ozářen. Jako politicky

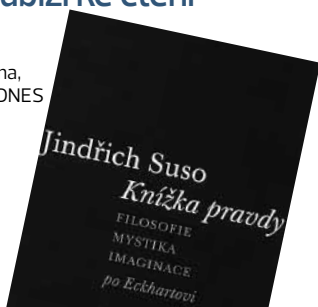
mukl. Patnáct let strávil ve vězení, hlavně na uranu.

I kvůli manželově věznění jste v roce 1970 emigrovali?

On by už nevydržel druhý kriminál. A že se nebude hromadně zavírat, to se tehdy na začátku normalizace ještě nevědělo, to byla Husákova strategie. Každopádně mi hrozilo propuštění ze zaměstnání, protože jsem v tu dobu pracovala v prostějovské Osvětové besedě a vydávala tam jako odpovědná redaktorka během pražského jara 1968 časopis Štafeta. Šéfredaktorem časopisu byl ředitel jedné tamní devítiletky, který začal spolu s ostatními s nastupující normalizací obracet kabáty a mně řekl: Budeme muset ohlásit, kdo nás navedl a svedl k nekalé činnosti. Nejspíš nahlásíme tebe, dodal. Tak mi bylo jasné, že tady už nemám terén. V tu dobu se mi Češi zhnusili. Protože nestáli za tím, za co nedlouho předtím bojovali.

Co se nabízí ke čtení

vybírá
Josef Chuchma,
redaktor MF DNES

FILOSOFIE, TEOLOGIE

JINDŘICH SUSO

Knížka pravdy

Poprvé česky vychází podstatný text německého mystika, filozofa, teologa a kazatele 14. století, doplněný o hojný poznámkový aparát i o rozsáhlý úvod překladatele Martina Žemly, který v něm významnou osobnost zasazuje do dobových souvislostí.

Přeložil a úvodem opatřil Martin Žemla. Vyšehrad, Praha 2011, 160 stran, cena 198 korun.

INTERVIEW, POLITIKA

HELMUTH SCHMIDT, FRANK SIENEN

Čína, náš soused

Známý německý politik, bývalý sociálně-demokratický kancléř Helmut Schmidt (1918), rozmlouvá s novinářem Frankem Sierenem (1967) o Číně, s jejímiž představiteli v 70. a 80. letech jako jeden z prvních západních představitelů intenzivně jednal a vývoj této země detailně sleduje dosud.

Přeložil Miloš Bárta, Milan Kreuzziger. Doplněk, Brno 2011, 296 stran, cena 280 korun.

ČASOPIS

Prostor 90/91

Základní téma dvojčísla společensko-kulturního čtvrtletníku: Probuzení občanského neklidu a krize politiky – jak dál? Vymezen je tu především prostor Česka, o němž uvažují někteří tuzemští autoři (Just, Pehe, Janýr ad.), k tomu pro Prostor již prakticky tradiční dávka jungiánských příspěvků.

Sdružení pro vydávání revue Prostor, 232 stran, cena v papírové podobě 230 korun, v digitální 140 korun.

Proč jste zvolili za místo emigrace západní Německo?

Protože manžel seděl ve vězení mimo jiné i s Němci a uměl tím pádem dobře německy. A já jsem milovala německou literaturu a ze všech cizích řečí jsem znala nejlépe německy, i když žádný zázrak to tenkrát u mě nebyl.

Kde jste se s manželem uchytili?

Oba jsme pracovali v úvěrové bance firmy Quelle, on jako účetní, já jako takzvaná registrační síla, kdy jsem hledala kartičky v registračních sítích – za tehdejší minimální mzdu, což bylo 650 marek. Když jsem se v němčině zdokonalila, začala jsem se rozhlížet po práci v oboru. Získala jsem místo u postižených dětí, byly tam i autistické děti a tam jsem si vysloužila ostruhu.

Měla jste vůbec emigrantské sny o vlasti?

Neměla. Jako když vás zradí milénka – konec! Když jsem v emigraci slyšela český hlas, dělala jsem hluchoněmu.

Kdy jste přestala být „hluchoněmá“ vůči Čechům?

Jako každoročně jsem – psal se tuším rok 1990 – byla účastnicí na pediatrickém kongresu profesora Helbrückeho v rakouském Brixenu. Věděla jsem, že kongresu se zúčastní i dva Češi, a říkala jsem si, že se jim budu vyhýbat jako čert kříži. Sice jsem předtím slzela radostí, že Václav Havel byl zvolen prezidentem, ale zároveň jsem si naprosto skepticky říkala, že si to Češi beztak nezaslouží. Na kongrese jsem také měla poradnu, kde jsem zdarma poskytovala konzultace. Jedna rodina mi coby pozornost přinesla domácí pečený chleba. A jak vycházím z místnosti s tím bochníkem, slyším dva české hlasy a spatřím dvě české kulaté hlavy, a bříska pivní, tak v tom okamžiku mě napadlo nikoliv to, že uteču, ale že k nim přistoupím a řeknu: Kluci, tady mám chleba, vezměme ho a jezme. A tak se i stalo. Pak jsem ty dva muže vzala do hospody a vzniklo velké přátelství. Jedním z těch mužů byl dětský psycholog Jaroslav Šturma, druhým dětský lékař František Schneiberg. A oni mě pozvali do České republiky.

Do té doby jste tady od emigrace nebyla? Nebyla.

Jak vypadá váš den, týden, měsíc?

Jdu z akce do akce. Jednak jezdím stále častěji do Česka, jednak máme institut v Aténách nebo v Mexico City, pracuju také v Rakousku.

A to ještě cestujete do Mexika?

Ano, například v říjnu tam budeme pořádát kongres k deseti letům trvání našeho institutu a taky slavít mé narozeniny, ty mám 14. října.

Jak se přihodilo, že váš institut je zrovna v Mexico City?

Za to může jedna z takzvaných náhod, které žádnými náhodami nejsou, protože věřím a spoléhám se na nebeský management. Kam mě pozvou, tam jedu – ať jsem stará, jak jsem stará. Ale k tomu Mexiku: v Německu se u mě učila jistá Laura, Mexičanka provdaná za Němce. Rodinu jí „postavil“ sám profesor Bert Hellinger, zakladatel rodinné systematické terapie neboli rodinných konstelací, jeden z nejslavnějších psychoterapeutů současnosti. On vymyslel takzvané stavění rodin, aby se

DISKUTÉRKA Jiřina Prekopová při rozhovoru pro Kavárnu. FOTO: JOSEF CHUCHMA

rozpoznaly zadrhele v rodinách, v nichž totiž musí platit zákon plnosti – každý má dostat to místo, které mu náleží. A když se mu toho místa nedostane, musí za něho někdo jeho city a osud převzít, třeba i v přespříští generaci. Tím se mimochodem vysvětluje i řada jinak nepochopitelných kroků, k nimž v lidských životech dochází. Hellinger vymyslel, jak při terapii tyhle konstelace budovat, jak dostat osudy příbuzných do jakési morfogenetického pole, v němž na sebe působí – jako když se vlaštovky slétávají ke společnému startu nebo když pes ví, jak se má jeho pán. Hellinger Lauře poradil, ať se raději odstěhuje do Mexika, že tam jsou její děti jistější a ona to udělala. V Mexiku pak za finanční podpory tatínka založila Institut Jiřiny Prekopové. A získává následovnice v dalších zemích – ve Venezuele, v Peru, v Chile, v Uruguaji.

Není vaše inklinace k dětské psychologii jakousi kompenzací toho, že jste nemohla mít vlastní děti?

Není. To si hlídám. Stejně jako to, aby se na mě ženy nelepily jako na maminku, k čemuž některé mají silné sklony. Pravda ale je, že když jsem nemohla mít vlastní děti, tak jsem si řekla, že se přede mnou otevírá možnost plně se věnovat profesi, a to jsem si splnila. S vlastními dětmi by se můj život rozhodně vyvíjel jinak. Beru to prostě tak, že všechno, co se dělo, mělo nějaký smysl. ■

eva.ticha@mfdnes.cz, josef.chuchma@mfdnes